

מליון נצח שזדה

גיות פרטיות. גם הנהג הפרטי הוא בן־אדם (אף שלא תמיד הוא נראה כך). והוא יהיה בן־אדם הרבה יותר נחמד ואדיב ביושבו במכונית ממוגת.

הלוח הלכו החבריא

יש מקומות יפים בארץ. מעטים מאיתנו מכירים את כולם. הטלוויזיה מאפשרת לנו לראות אותם, מבלי לקום מן הכורסה או המיטה.

כולי בעד התוכנית נקודת חן. כולי בעד עורכיה ומגיי־ שיה. הם עושים עבודה טובה מאוד.

אבל יש לי בקשה: אולי מותר להסתכל בנקודות־הגיו של ארצנו מכלי שיתרוצצו בהן גברים ונשים הנבחרים לתפקיד זה. כנראה, על פי ריחוקם מהדמות הישראלית (האידיאלית)?

אין לי דבר נגד אורי דביר. באמת לא. אני משוכנע שהוא גבר לעניין. ואיש נחמד מאוד. אבל גם הוא יודע שבתפקיד הסייר אין הוא דומה לג'ון ויין או לגארי קופר זצ"ל.

אפשר להגות לנוף לשחק לבדו. בלי תוספת אנושית. ובצבעים, בבקשה.

איך נגמלתי

מסקארלט או'הארה

אני מודה שאני מתייחס באדישות־מה אל איומיהם של בעלי בתי־הקולנוע לסגור את אולמותיהם לצמיתות. ולמסור את המפתחות לד"ר יוסף בורג ו/או לצי"צ. כי זה מכבר נגמלתי מן ההליכה לקולנוע.

זה לא היה קל. אך אלכוהוליסט יכול להיגמל. מעשך־סיגריות יכול להיגמל. נאקומאן יכול להיגמל וגם קול־נועמאן.

לא הייתי מעולם מכור לקולנוע לגמרי. אך הייתי קרוב לזה. בנעורי לא היה כימעט סרט חשוב או פחות־חשוב שלא ראיתי. לא הושפעתי עליידי סרטים כפי שהושפעתי עליידי ספרים, אך אני יכול לזכור בלי קושי מאות סרטים שראיתי. לפרטי פרטים, ובזיכרוני נעוצות הרבה סצנות שעשו עלי רושם בליימחה. אני עוצם את עיני ורואה את רט באטלר וסקארלט או'הארה. את פימפרנל סמית וקפטן בליי, את גברת מיניבר והדיקטטור הגדול, את הפועל בוזנוס מודרני ואת התולעים בסירת פוטיומקין. ובתור ילד קטן הייתי מקדים לבוא לקולנוע ונהנה מכל רגע של המתנה, מאושר בידעתי כי הגה־הנהג, עוד מעט, ייפתח המסך ואני

אראה אינדיאנים קאובויים ועולמות קסומים. עד היום לא השתחררתי לגמרי מ־נטייה ילדותית זו.

אם כן, מדוע נגמלתי? נגמלתי מפני שהישיבה באולם של קולנוע ישראלי הפכה עיוני.

נשבר לי מחבורות הר־פירחהים, המשמיעות קרי־אות דביליות ברגעים דרמי־תיים, וגם מהשכן, המדליק לעצמו סיגריה, והנושף את עשנה אל תוך נחירי המת־מרדים, וגם מאותה תופעה ישראלית־יהודית: הבקבוק הריק שהתגלגל ממעלה ה־

יציע אל תחתיתו, מבלי לדלג אף על מדרגה אחת. וגם מהסדרנים המקימים המולה בלתי־פוסקת, בשעה שהם מושיבים אורחים מקומותיהם בשעת ההצגה.

גרוע מזה: אני מתרגז. אני מתרגז כשאני רואה שקהל של 800 אורחים טובים ותרבותיים אינו מעז להתקומם נגד שלושה בירוונים מפריעים, היושבים בקירבו, בביתחון גמור שאיש לא יעז לגעת בהם. קומץ בירוונים, המשתלט על אולם שלם, מוכיר לי יותר מדי את השתלטות פלוגות־הסער על מדינות גדולות ותרבותיות.

כתבתי על כך לא פעם. הצפרתי בעלי בתי־הקולנוע לשים קץ למצב בלתי־נסבל זה. לפני שזה יהיה מאוחר מדי. הצעתי שיוחלפו הסדרנים המפריעים, שיועסקו שוט־רים בשכר כדי שיהיו נוכחים בכל הצגת־קולנוע, שיעבדו ונהלים עם המיטרה כדי לכא את הבריונות אחת ולתמיד, לא במיבצע חד־פעמי, אלא לצמיתות.

אך האולמות היו מלאים, ולבעלי בתי־הקולנוע לא היה איכפת, או שלא היה איכפת להם די הצורך.

כך התחלתי להיגמל. מדי פעם, כשהיה מנוי וגמור עימי ללכת לקולנוע כדי לראות סרט שמשך אותי, גיליתי לפתע שבצבצם אין לי חשק לקום מאחורי הטלוויזיה וללכת לגיונגל. העדפתי את הסרט המטופש שעל המרקע. עכשיו אני הולך לקולנוע פעם־פעמיים בשנה — וגם אז, לרוב, להצגות מיוחדות. שבהן אין חשש מפני הבריונות השיגרתית.

להקטין את היטליה־עיוניים? הממ, בצעם, אולי. למה לא? ומה יש הערב בטלוויזיה?

מילים, בפי עסקן רדוד, אינה יכולה למצות את העושר הנהדר של עיר זו, על תקופותיה ותרבותיה ועמיה וממלכותיה ודתותיה. הלוואי ותינצל מידי „גואליה“ השיטחיים, המבקשים לחנוק אותה בחיבוקיהם.

מזוג לכל פועל

בנימין זאב הרצל היה, אמנם, חוזה־המדינה. אך הוא לא היה חוזה המדינה בארץ־ישראל דווקא. הוא העדיף את ארגנטינה.

מדוע? בין השאר ביגלל האקלים. האקלים של פלס־טינה, כך כתב באחד ממכתביו, פשוט אינו מתאים לאנשים אירופיים.

אבל הנה אנחנו נמצאים בארץ־ישראל, והוה זה. האקלים לא השתנה מאז כילה כאן הרצל כמה ימים, באירצון רב, והסתלק מן הארץ בחצות־לילה בחיפזון מזור. לא זה בלבד שכימעט מחצית מאורחי ישראל הם ממוצא אירופי, אלא שגם המחצית השנייה קיבלה על עצמה סיגנון־חיים וקצב־עבודה שמקורם באירופה הקרובה.

כאשר עם בעל טכנולוגיה אירופית־צפון־אמריקאית רוצה להתקיים בארץ בעלת אקלים שמיי־תיכוני, יש לו הברירה בין שתי אפשרויות: להאט את הקצב ולהסתגל לאורח־חיים „מזרחי“, או להתאים את האקלים באופן מלאכותי לקצב־החיים הדיצוי.

לכאורה, זה מובן מאליו. אך הנה, כימעט מאה שנים אחרי ראשית ההתיישבות הציונית, עדיין אין החברה הישראלית מתמודדת עם בעייה זו. במקומות רבים, שבהם ממתנינם בני־אדם — החל בתחנת־האוטובוס וכלה במיתקן ללחיצת־מכוניות — אין סככות להגנה מפני השמש. בכלל נפחא פרץ מרד של אסירים בגלל — בין השאר — סירובה של הגנלה הכלא להתקין סככה בחצר, שם ממתנינם בני־המישפחה במשך שעות לביקור אצל יקיריהם הכלואים.

נדמה לי שהאקלים הוא נושא מוזנח ביותר בחקר התרבויות ובניתוח אורחות־חיים של עמים. האם אין זה מובן מאליו שהקפדה האירופית על „תחום הפרט“ נובעת ממצאיות אקלימיות, המכריחה את המישפחה להסתגר ברוב ימות השנה בדירה אטומה, ליד האח הבורע, מאחורי וילונות סגורים? או שהסיגנון התרבותי הערבי נובע מאקלים המגרש את האנשים מבתיהם החמים, והמביא אותם להתכנס בשווקים מקורים ובחצרות של בתי־קפה?

האדם הישראלי הוא עצבני, מתוח, תוקפני. יש לכך, מן הסתם, סיבות רבות — החל בהיסטוריה היהודית וכלה בהתנגשות של עולים מתרבויות רבות. אך האם אין זה מובן מאליו שאחת הסיבות לתופעה זו היא אקלימית? אדם הנאלץ לעבוד בקצב אירופי ביום שרב, בלי הפסקת־הצהריים הארוכה שהצלבנים האירופיים הקפידו עליה

הפיטפטים האינסופיים על „ירושלים בירתנו הנצחית“ עלולים להשכיח את האמת ההיסטורית, שהיתה צריכה להיות ידועה לכל תלמיד בבית־ספר ישראלי. ירושלים היא עיר נהדרת, אך היא רחוקה מלהיות בירתנו „הנצי־חית“, מאז אברהם אבינו ועד סוף הדורות.

ב היסטוריה הארוכה שלו, היו לעם־ישראל (בגילגוליו השונים) ערי־בירה שונות. ואילו בהיסטוריה הסגנונית של ירושלים אין לעם יש־ראל זכות־ראשונים, ובו־דאי לא זכות בילעדית.

העיר הכנענית ירו־שלים מופיעה בצלמית־הרס מצ־ריות כבר במאה ה־19 לפני־הספירה. שלם, אשר „ירד“

אל כנעני מן המניין. במאות ה־15 וה־14 לפני־הספירה היה מלך ירושלים, אחד עבדי־היבה, בין־כ־17 ביהמיכתבים הזריונים ש־הטרידו את הפרעונים אמ־חופם ה־3 וה־4, ושמיכת־ביהם נשמרו בארכיון ש־התגלה בתל־עמארנה שב־מצרים. הוא התלונן על

דויד

הסתננותם של שיכטי ה„חביריו“, שהיו (או לא היו) העברים הראשונים. על פי הדיעה המקובלת, זה היה לפני ימי יהושע. אברהם אבינו נפגש, אחרי ניצחונו על כד־לעומר ושות', עם „מלכי־צדק מלך שלם“, שבדודאי היה חית.

על כל פנים, לפי התיאור בספר יהושע לא נכבשה ירושלים עליידי בני־ישראל, למרות שלחמו בה, ואולי אף שרפו את פרבריה (כפי שטוען יוסף בן־מתתיהו). ואת היבוסי יושבי־ירושלים לא יכלו בני־יהודה להורישם, ויישב היבוסי את בני־יהודה בירושלים עד היום הזה. הדברים נכתבו כמה מאות שנים לאחר הכיבוש, בסוף ימי הבית הראשון — ומסתבר שאז עדיין ישבו היבוסיים בירושלים, ונבדלו מן הישראלים.

גם בספר שופטים נאמר, בהבדל קטן, „ואת היבוסי יושב ירושלים לא הורישו בני־בנימין, ויישב היבוסי את בני־בנימין בירושלים עד היום הזה.“

האמת היא כי ירושלים נשאר עיר יבוסי (כנענית או חיתית), כמובלעת שחצצה בין נחלת יהודה ובנימין בדרום ונחלת השבטים בצפון, כסיפור של ספר שופטים על „איש לוי“ שגר בירכתו הר־אפריים, שלקח לו פילגש מבת־יהודה. מוגדר המצב בעיר: „ויקם וילך ויבוא עד נוכח יבוס, היא ירושלים... היום רד מאוד, ויאמר הנער אל אדוניו לכה־נא ונסורה אל עיר־היבוסי הזאת ונלין בה, ויאמר אליו אדוניו: לא נסור אל עיר נוכרי, אשר לא מבני־ישראל.“ לכן שמעך עד גיבעה, ויש קרה לפילגש מה שקרה, בידי בני־בילעל ישראלים.

דויד מלך במשך שבע שנים בחברון, עד שהחליט שהוא זקוק לבירה שאינה שייכת אף לשבט אחד. ירושלים התאימה לו דווקא מפני ש לא היתה עיר ישראלית. כמו העיר וושינגטון, הבייה הפדרלית של ארצות־הברית, שאינה שייכת אף לאחת מ־50 ה„סטטיס“, לא היתה ירושלים שייכת לשום שבט. דויד ביקש לאחד את השבטים ולהקים ממלכה מאוחדת, ולכן היה זקוק לעיר „נייט־רלית“, שלא תזוהה אותו עם שבט כלשהו.

יתכן שהיתה לו מחשבה נוספת, שגם היא היתה אופיינית למלכים בימים ההם. הוא כבש את ירושלים במיבצע־זבוק, כימעט ללא שפיכות־דמים, באמצעות הר־מישמר השכיר שלו. שהיה מורכב מנוכרים, אילו נכבשה העיר בידי כוח ישראלי מגויים, שהיה שייך לשבט זה או אחר, היה שבט זה תובע את הבעלות עליה. אך „עיר־דויד“ נשארה נחלתו של דויד המלך בלבד. הוא השאיר בה את האוכלוסיה היבוסית, הלא־ישראלית, ואף מסר מישרות בכירות בחצרו ובממשלתו ליבוסיים, כדי לשחרר את עצמו מן התלות במישפחות ישראליות ובקנוניותיהן. מרד אבשלום הוכיח עד כמה שצדק. (כעבור אלפיים שנה ויותר עוד נהגו הולטנים התורכיים בקושטא למסור מישרות בכירות לנוצרים יוונים, ביגלל את הסיבות.)

בתקופה האחרונה של שילטונו קנה דויד בכסף טוב („שיקלי זהב מישקל שש מאות“) את הגורן של ארוונה היבוסי כדי להקים מיובה ולהעלת קרבן — סימן שהיבור־סימ חיו אז בעיר והחזיקו במיגרשית הטובים.

„אביך אמורי ואמך חיתית“, קבע הנביא יחזקאל על ירושלים במרייות.

יש לשער שרק ברבות הימים התמוגו היבוסיים עם הישראלים, גם אז לא היתה ירושלים „בירת הנצח“ של ישראל. שומרון, בירת הממלכה הצפונית, היתה חשובה ממנה. רק אחרי שהושמדה ממלכת־ישראל, עברה הביל־עדות לירושלים. אך מחוץ לתקופות־צרות, לא היתה ירושלים בירה מדינית של הארץ כולה.

את כל העובדות האלה אפשר למצוא בכל ספר טוב על ירושלים, אינו מגלה כאן דבר, מודר רק לצד יכולים הדמגוגים לשטוף את מוחם של עצמם ושל זולתם, ולהציא „אמיתות היסטוריות“ שלא היו ולא נבראו.

האם כל זה גורע כהוא־זה מייחודה של ירושלים? בוודאי שלא. ירושלים היא אחת ויחידה. היא יחידה ביופיה, בהיסטוריה הרבגונית שלה, בשמשמעות הדתיות שנוספו לה במרוצת אלפי השנים. שום מליצה של כמה

אורי אבנרי

יחידה אישית

בבואם הנה, כיצד זה לא־יהיה מתוח ועצבני? נהג התקוע בפקק־תנועה במכונית חמה, כשהשמש הקיצית מכה על גגה, איך יוכל לנהוג כעמיתו בנורווגיה?

אחרי הקדמה ארוכה זו: אחד משיגעונותי הוא הרעיון שיש למזג את האוויר לא רק בכל מקומות־העבודה ובתי־המגורים, אלא גם בכל כלי־הרכב. מאז יומי הראשון בכנסת נאמתי על כך פעמים ללא־ספור (נוסף על שיגעון אחר: חיוב הנהגים בהגירת חגורות־בטיחות). הטרדתי בעניין זה את כל שריה־החבורה, משה כרמל, דרך עזר וייצמן וגד יעקובי, עד חיים לנדאו, תבעתי — כמינימום — להשחרר את מזגני־האוויר מכל מסווי, ולחייב את כל האוטובוסים והמוניות בהתקנתם.

והנה — נמסר כי חיים לנדאו החליט סוף־סוף לחייב את כל כלי־הרכב הציבוריים בהתקנת מזגני־אוויר תוך חצי שנה. בראווי. מכאן לצדע הבא: שיחזור המזגנים ממיסוי גם למכור

סקארלט